

Kommuneplan

2013-2019

Verran kommune
-kreativitet og mangfold

Innhold

1. Om planen og planprosessen	4
1.1 Hensikten med kommuneplan- samfunnsdelen.....	4
1.2 Medvirkning.....	5
2. Visjon og hovedmål	6
3. Rammebetingelser og utviklingstrekk	8
3.1 Sentralt gitte rammebetingelser.....	8
3.2 Utviklingstrekk.....	12
3.3 Næringsliv og sysselsetting	17
3.4 Utfordringer i forhold til generelle utviklingstrekk.....	21
3.5 Kommunal økonomi	23
4. Leve i Verran	24
4.1 Folkehelse	24
Målsetning:.....	26
Tiltak.....	27
4.2 Befolkning	28
Visjon:.....	28
Målsetninger befolkning.....	28
Tiltak:.....	29
4.3 Barndom og ungdom i Verran.....	31
Visjon:.....	31
Overordnede målsetninger:.....	31
Tiltak.....	31
4.4 Å bli eldre i Verran.....	33
Visjon:.....	33
Overordnede målsetninger:.....	33
Tiltak:.....	33
4.5 Når du trenger hjelp og støtte	34
Visjon:.....	34
Overordnede målsetninger:.....	34
Tiltak:.....	34
4.6 Kultur, idrett og friluftsliv	35
Visjon:.....	35
Målsetninger:	35
Tiltak:.....	35
5. Yrkesdeltakelse og næringsliv	36
Overordna målsetninger.....	36
Tiltak:.....	36
6. Energi og klima	41
Overordna målsetninger:.....	42

Tiltak:.....	42
7. Samfunnssikkerhet og beredskap	43
Målsetninger samfunnssikkerhet og beredskap:	43
8. Interkommunalt samarbeid.....	44
Overordna målsetninger:.....	44
Inn- Trøndelagssamarbeidet:	44
9. Verran 2020- tre scenarioer	45
9.1 Scenario 1: Større og mer robuste kommuner- kommunesammenslåing.....	45
Tiltak:.....	45
9.2 Scenario 2: Tettere samarbeid med nabokommuner og regioner- samarbeidsalternativet	46
Tiltak:.....	47
9.3 Scenario 3: Generalistkommunen.....	48
Vedlegg	49
Muligheter og utfordringer knyttet til folketallsutviklingen.	49

1. Om planen og planprosessen

1.1 Hensikten med kommuneplan- samfunnsdelen

Bedre og mer helhetlig planlegging for en bærekraftig samfunnsutvikling

Kommuneplanens samfunnsdel er det viktigste verktøyet for en helhetlig planlegging i kommunen. Samfunnsdelen skal favne om både kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon.

Gjennom arbeidet med planen skal viktige utfordringer knyttet til samfunnsutvikling synliggjøres, og disse skal danne grunnlaget for de strategiske valg kommunen tar. Spesielt viktige tema er (jfr veileder T-1492) folkehelse, barn og unge, integrering, næringspolitikk mv.

Videre skal kommuneplanens samfunnsdel synliggjøre utfordringer, mål og strategier for kommunen som organisasjon. De ulike sektorene i organisasjonen skal i samfunnsdelen finne overordnede mål og retningslinjer for sektorplanlegging, og hvilke strategier som skal gjennomføres.

Verktøy for strategisk styring

I samfunnsdelen skal det tas strategiske valg for utvikling av kommunesamfunnet og kommunen som organisasjon. Samfunnsdelen blir dermed hovedverktøyet for overordna strategisk styring. Spesielt kommer dette til uttrykk gjennom en knytning av handlingsdel med økonomiplan til samfunnsdelen.

Styrke medvirkning og politisk styring

Gjennom en klargjøring av plan- og satsningsområder i kommuneplanens samfunnsdel, legges det til rette for styrket medvirkning i samfunnsutviklingen fra innbyggere og politikere. I strategiene som fastlegges vil klare politiske prioriteringer legges til grunn. Innbyggerne har gjennom den formelt sterkt regulerte planprosessen i forkant av vedtak, rike muligheter til å medvirke i hvilke strategier og satsningsområder som velges for lokalsamfunnet.

1.2 Medvirkning

Jamfør vedtatt planprogram har det vært meget stort fokus på medvirkning i prosessen med utarbeidelse av denne planen. Det har vært gjennomført ulike arrangementer, benyttet ”nye medier” og en rekke kanaler for å få informasjon og innspill til planarbeidet.

Dialogmøter

Våren 2012 ble det gjennomført totalt 4 dialogmøter med ulike tema. Møtene ble lagt til forskjellige grender i kommunen, for å bedre muligheten for deltakelse. Det var varierende oppmøte på dialogmøtene, men alle møtene hadde en felles innledning, gruppearbeid og åpen diskusjon i plenum. Det kom fram mange synspunkter og innspill til de forskjellige temaene.

Møter med lag og foreninger

Alle lag og foreninger i kommunen fikk tilbud om besøk fra administrasjonen, med informasjon og dialog rundt planarbeidet. Det kom ingen bestillinger på slikt besøk.

Politiske råd/utvalg og nemnder

Politiske komiteer, råd og utvalg er oppfordret til å bidra med innspill til planarbeidet. Også disse har hatt tilbud om besøk og informasjon. Flere av disse vil også være formelle høringsparter ifbm offentlig ettersyn.

Internett og sosiale medier

Kommunens nettside er aktivt brukt for utlegging av informasjon om prosessen, notater fra dialogmøtene mv.

Videre er kommunens facebookprofil aktivt brukt, både til å reklamere og informere om arrangement men også til konkrete meningsutvekslinger, uhøytidelige meningsmålinger mv. Faktisk har flere innbyggere deltatt og svart på konkrete spørsmål på Facebook enn det totalt var deltakere på dialogmøtene våren 2012.

Formell medvirkning

Planforslaget vil selvfølgelig gå gjennom formell medvirkningsrunde når det foreligger, med offentlig ettersyn, høring til regionale myndigheter mv.

2. Visjon og hovedmål

Visjon: Et kreativt og mangfoldig samfunn med framtidstro og optimisme

Overordnede målsetninger

Overordnede målsetninger for **samfunnsutviklingen** i Verran kommune i planperioden er:

- ⇒ Opprettholde eller øke folketallet
- ⇒ Fremstå som en attraktiv kommune for alle
- ⇒ Fremstå som en attraktiv kommune for næringslivet
- ⇒ Tilby basistjenester til kommunens innbyggere av god kvalitet
- ⇒ Opprettholde god informasjonen til kommunens innbyggere og næringsliv
- ⇒ Opprettholde fokus på forebyggende arbeid

Overordnede målsetninger knyttet til **økonomiske forhold** er:

- ⇒ Opprettholde kommunale tjenester og virksomhet på et nøkternt og forsvarlig nivå innenfor gjeldende økonomiske rammer.
- ⇒ Skape et stabilt driftsnivå basert på inntekter fra fastboende innbyggere.

Overordnede målsetninger for **organisasjonen** Verran kommune er:

- ⇒ Verran kommune skal fremstå som en sunn og inkluderende organisasjon å arbeide i
- ⇒ Det skal foregå en løpende og systematisk personal- og organisasjonsutvikling
- ⇒ Verran kommune skal legge vekt på kompetanseutvikling hos egne ansatte
- ⇒ Verran kommune skal ha en god intern informasjon
- ⇒ Redusere det totale sykefravær i løpet av 4 år til nasjonalt nivå for kommunal sektor Videreutvikle organisasjonen slik at driften holdes innenfor de rammer som stilles til rådighet.

Hovedmålsetninger:

1. Et trygt og kvalitativt godt oppvekstmiljø

Verran kommune skal vektlegge et trygt og godt oppvekstmiljø. Dette betyr at alle barn skal ha tilgang til barnehageplass og skole innen rimelig avstand. Barnehager og skoler skal legge til rette for utviklings- og læringsutbytte for barna, og være i front i forhold til faglige standarder.

2. Offensiv næringsutvikling

Verran kommune skal oppfattes som en dynamisk og dyktig samarbeidspartner for næringslivsaktører. I dette ligger fysisk og praktisk tilrettelegging for ulike næringer. Kommunens rike landbruks- og industritradisjoner kombineres kreativt med nye næringer, og gir rom for vekst i sysselsetting.

3. Økt yrkesdeltakelse

Verran kommune skal medvirke til økt yrkesdeltakelse ved at personer som per i dag ikke er en del av yrkeslivet får et skreddersydd tilbud, med målsetting om å komme ut i ordinært arbeid. Gjennom samarbeid med nabokommuner utvikles gode og varierte tilbud innenfor de kommunale vekstbedriftene.

4. Stimulere til bedre folkehelse

Verran kommune skal i tett samarbeid med idrett og organisasjonsliv og andre aktører, stimulere til økt ansvar for egen helse i befolkningen. Konkrete stimuleringsiltak for økt fysisk aktivitet i barnehage, skole og samfunnet for øvrig skal utarbeides.

5. Utvikle samarbeidet med andre kommuner

Verran kommune skal være en pådriver for utvikling av nye samarbeidsløsninger innenfor eksisterende regionsamarbeid i Inn-Trøndelag. Konkrete saksområder som skal utredes for interkommunalt samarbeid er landbruk/utmark, plan/byggesak og kultur/idrett. Videre skal felles sentralbordløsninger og postmottak utredes.

6. Stedsutvikling kommunesenteret

Kommunesenteret Malm skal videreutvikles som lokalt senter. Gjennom utvikling av sentrumsområder som er frigjort, skal nye nærings- og boligarealer klargjøres.

7. Kommunikasjoner

Ny Fv 17 og Fv 720 vil gi helt nye muligheter for Verran- samfunnet. Det legges til grunn at vegprosjektet ny Fv 17/720 blir realisert. Videre kommunikasjoner vestover på Fosen- halvøya bør utvikles videre.

Det er en målsetning å kunne tilby fiberbasert bredbånd i tettstedene Malm og Follafoss i løpet av planperioden. Tilbud om "bygdefiber" til grendene skal utredes i perioden.

3. Rammebetingelser og utviklingstrekk

Det er en rekke sentralt gitte rammebetingelser som legger føringer for planleggingen:

3.1 Sentralt gitte rammebetingelser

Plan- og bygningsloven

Lov om planlegging og byggesaksbehandling av 27.06.2008, i kraft 01.07.2009 (plandelen) og 01.07.2010 (byggesaksdelen) med tilhørende forskrifter danner rammeverk for all planlegging i kommunene.

Statlige planretningslinjer/rikspolitiske retningslinjer

Det er vedtatt et antall statlige planretningslinjer/rikspolitiske retningslinjer som er førende for lokal planlegging. Her nevnes blant annet:

Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen

Fastsatt ved kgl.res. av 25. mars 2011, jfr. plan- og bygningsloven av 27. juni 2008 § 6-2
Formålet med disse retningslinjene er å tydeliggjøre nasjonal arealpolitikk i 100-metersbeltet langs sjøen. Målet er å ivareta allmenne interesser og unngå uheldig bygging langs sjøen, jfr. forbudet mot tiltak i 100-metersbeltet langs sjøen i § 1-8 i plan- og bygningsloven av 27. juni 2008 nr. 71 (plan- og bygningsloven). Det skal gjennomføres en sterkere geografisk differensiering, der vernet gjøres strengest i sentrale områder der presset på arealene er stort

Statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging i kommunene.

Formålet med disse statlige plan-retningslinjene er å:

- a. sikre at kommunene går foran i arbeidet med å redusere klimagassutslipp.
- b. sikre mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i kommunene.
- c. sikre at kommunene bruker et bredt spekter av sine roller og virkemidler i arbeidet med å redusere klimagassutslipp.

Retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftanlegg

Formålet med retningslinjene er å bidra til at utbygging av vindkraft skjer etter helhetlige og langsiktige vurderinger og slik at konfliktene i forhold andre viktige hensyn er akseptable. Samtidig skal retningslinjene bidra til at plan- og konsesjonsprosessene blir mer effektive og forutsigbare for utbyggere og samfunnet for øvrig

Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen

Formålet med disse rikspolitiske retningslinjene er å:

- a. Synliggjøre og styrke barn og unges interesser i all planlegging og byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven.

- b. Gi kommunene bedre grunnlag for å integrere og ivareta barn og unges interesser i sin løpende planlegging og byggesaksbehandling.
- c. Gi et grunnlag for å vurdere saker der barn og unges interesser kommer i konflikt med andre hensyn/interesser.

Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag

Retningslinjene skal sikre at arealbruksendringer ikke vil medføre at verneverdier forringes. De gir ikke entydige svar på hvordan den enkelte plan skal utformes, og det er derfor opp til kommunene selv å vurdere arealtilstand og verneverdier opp mot utbyggingsinteressene.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging

(vedtatt ved kgl.res. 24.06.2011)

Med ny plan- og bygningslov som trådte i kraft i 2009, er det etablert en ordning med utarbeidelse av nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging. Dette forventningsbrevet fra staten til regional og kommunal planlegging peker på enkelte sentrale tema for planleggingen, og kommer i tillegg til eksisterende rikspolitiske bestemmelser og andre sentralt gitte formalkrav til planleggingens innhold.

Tema som framkommer i nasjonale forventninger er:

- Klima og energi
- By- og tettstedsutvikling
- Samferdsel og infrastruktur
- Natur, kulturmiljø og landskap
- Helse, livskvalitet og oppvekstmiljø

Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven

Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne trådte i kraft 1. januar 2009.

Lovens formål er å fremme likestilling og likeverd, sikre like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltakelse for alle, uavhengig av funksjonsevne, og hindre diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne. (§ 1)

Av lovens § 9 framgår det bla at:

- Offentlig virksomhet skal arbeide aktivt og målrettet for å fremme universell utforming innenfor virksomheten
- Offentlig og privat virksomhet rettet mot allmennheten har plikt til å sikre universell utforming av virksomhetens alminnelige funksjon så langt det ikke medfører en uforholdsmessig byrde for virksomheten.

Andre viktige nasjonale føringer:

St.meld nr. 23 (2001-2002) «Bedre miljø i byer og tettsteder»

St.meld nr. 16 (2002-2003) «Resept for et sunnere Norge»

St.meld nr. 26 (2006-2007) «Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand»

St.meld nr 47 (2008/2009) «Samhandlingsrefomen»
Melding St.22 (2010-2011) «Motivasjon-mestring-muligheter»
Melding St.16 (2010-2011) «Nasjonal helse- og omsorgsplan 2011-2015»
Melding St.21 (2011-2012) «Norsk klimapolitikk»
Melding St.12 (2011-2012) «Stat og kommune- styring og samspel»
Melding St.13 (2012-2013) «Ta heile Noreg i bruk»

Nasjonal distrikts- og regionalpolitikk- Ta heile Noreg i bruk

Av Melding St. 13(2012-2013) kan følgende leses angående regjeringens politikk i forhold til distrikter og regioner:

Mål for distrikts- og regionalpolitikken:

Regjeringa vil oppretthalde hovudtrekka i busetnadsmønsteret. Vi vil nytte dei menneskelege og naturgjevne ressursane i heile landet for størt mogleg nasjonal verdiskaping, sikre likeverdige levekår og gje alle reell fridom til å busetje seg der dei vil.

Regjeringen har også målsetninger om attraktive lokalsamfunn:

Regjeringa vil mellom anna:

- *Styrkje kapasitet og kompetanse i kommunane for å ta vare på eldsjeler og lokalt engasjement i det lokale samfunnsutviklingsarbeidet*
- *Styrkje det langsiktige arbeidet med lokal samfunns- og næringsutvikling gjennom å stimulere til meir samarbeid mellom regionale og lokale aktørar*
- *Framleis prioritere kommuneøkonomien og føre vidare dei regionalpolitiske ordningane i det kommunale inntektssystemet*

Folkehelsemeldingen; God helse-felles ansvar

Melding St. 34 (2012-2013) legger fram regjeringens politikk innen folkehelseområdet.

Regjeringens mål for folkehelsearbeidet er at:

- *Norge skal være blant de tre landene i verden som har høyest levealder*
- *Befolkningen skal oppleve flere leveår med god helse og trivsel og reduserte sosiale helseforskjeller*
- *Vi skal skape et samfunn som fremmer helse i hele befolkningen*

Felles fylkesplan for Trøndelag

Ny felles fylkesplan er under arbeid, og jfr Regional planstrategi som ble vedtatt av fylkestingene i 2012 vil den ha følgende hovedtema:

1. Barn og unges oppvekstvilkår
2. Folkehelse
3. Næringsliv
4. Fornybar energi
5. Sørsamisk næringsliv og kultur
6. Arealbruk

Regional plan for arealbruk

Regional plan for arealbruk ble vedtatt av fylkestinget i Nord- Trøndelag 25.04.2013. Planen har følgende hovedoverskrifter:

- By- og stedsutvikling i Nord- Trøndelag
- Arealplanlegging i sjø
- Differensiert forvaltning av strandsonen
- Ivaretagelse av naturmiljø og kulturminner
- Reindrift og arealforvaltning
- Leire, kvikkleire, skred og flom
- Mineraler
- Vindkraft og småkraft

Om planens status heter det (pkt 1.2):

Vedtatt Regional plan for arealbruk skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i Nord-Trøndelag. Den endrer ikke på eksisterende planstrukturer fastlagt i plan- og bygningsloven der kommunene har det primære ansvaret for arealplanleggingen. Den regionale arealpolitikken skal bidra til å bevare viktige felles kvaliteter.

Planens retningslinjer vil gi kommunene et forutsigbart handlingsrom i deres arealplanlegging. Retningslinjene er utformet på et overordnet nivå og utløser ikke konsekvensutredning.

Fylkeskommunen og statlige etater vil legge retningslinjene til grunn i sin behandling av plansaker, og innsigelser vil ikke bli gitt til planer som er i samsvar med retningslinjene.

Regional transportplan

Regional transportplan fra 2013 er Trøndelagsfylkenes felles innspill til nasjonal transportplan.

Fylkesvegplan 2014-2017

Fylkesvegplanen gir føringer for investeringer og vedlikehold på fylkesvegene, som er viktige transportårer for Verran.

3.2 Utviklingstrekk

Befolkningsutvikling i kommunen

Befolkningstallet er sentralt for kommunens inntekter og utgifter. Befolkningsutviklingen anses derfor som en meget viktig rammefaktor for samfunnsutviklingen i Verran. For Verran har folketallet siste 50 år hatt følgende utvikling:

År	1973	1983	1993	2003	2013
Innbyggere	3810	3493	3025	2679	2834

Folketall per 1. januar. Kilde: SSB

Siste 10 år er det denne utviklingen:

År	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Innbyggere	2679	2684	2670	2644	2623	2948	2924	2914	2609	2705	2834

Arbeidsinnvandring og innbyggertall 2008-2012

I årene 2008-2010 ble et betydelig antall arbeidsinnvandrere folkeregistrert i Verran. Dette gjaldt både arbeidstakere direkte ansatt i lokale bedrifter og ansatte i lokale bemanningsbyrå. Kun et lite antall var faktisk bosatt i Verran, mens det store flertallet arbeidet på ulike anlegg/verft rundt omkring i landet.

Skattedirektoratet har avklart at fra og med 2013 skal ansatte i bemanningsbyrå folkeregistreres i den kommune de har sitt arbeid og primære opphold i Norge, og altså ikke i kommunen der bemanningsbyrået har sin kontoradresse.

Folketallet per 01.01.2013 er dermed ca 300 personer for høyt, og rett folketall per 01.07.13 vil trolig komme på ca 2534. Både økningen og reduksjonen vil påvirke folketallsframskrivingene under.

Folketallsframskriving

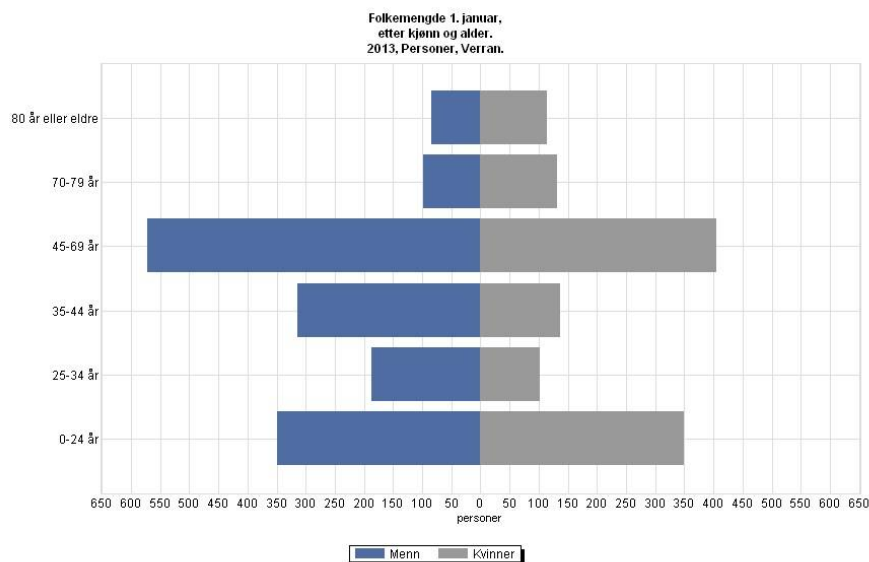
SSB sin framskriving av befolkningstall viser følgende prognose for Verran:

	Middels nasjonal vekst (Alternativ MMMM)	Lav nasjonal vekst (Alternativ LLML)	Høy nasjonal vekst (Alternativ HHMH)	Lav netto-innvandring (Alternativ MMML)	Høy netto-innvandring (Alternativ MMMH)	Sterk aldring (Alternativ LHML)	Svak aldring (Alternativ HMLH)
2013	2673	2669	2678	2668	2677	2669	2678
2020	2448	2384	2493	2406	2469	2407	2469
2030	2291	2145	2451	2216	2387	2206	2396
2040	2158	1929	2476	2041	2352	2043	2369

Folketallsframskrivinga er noe påvirket av "feil" folketall pga arbeidsinnvandring (se over). Samtidig viser alle alternativ faktisk nedgang i folketall, en utvikling som vil bli forsterket når arbeidsinnvandrerne tas ut av beregningen.

Alders- og kjønnsammensetning

Grafisk framstilles befolkningssammensetningen i Verran slik:

Tallene viser en bekymringsfull befolkningssammensetning i de "produktive" aldersklassene. Statistikken er sterkt påvirket av arbeidsinnvandrere, som i hovedsak er voksne menn, men tallene viser utover dette en uheldig utvikling.

Justert for arbeidsinnvandring er hovedinntrykket en bekymringsfull befolkningssammensetning, i det de "produktive" årsklassene 25-34 og 35-44 år er så vidt lave i antall sammenlignet med gruppene 0-24 og 45-69 år.

Intern fordeling av innbyggertall

Innbyggertallet i skolekretsene viser følgende utvikling:

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Endring
Malm skolekrets	1814	1837	1829	1820	1819	1812	2164	2150	2180	1899	1989	175
Follafoss skolekrets	553	561	572	563	563	551	526	520	500	487	489	-64
Verrastranda skolekrets	296	279	275	279	260	255	253	249	232	222	223	-73

Malm krets har altså hatt en betydelig befolkningsøkning siste 10 år, mens de to øvrige kretser har tilbakegang. Spesielt er nedgangen i innbyggertall i Verrastranda krets stor, men også Follafoss krets har hatt nedgang.

Malm krets er sterkt påvirket av arbeidsinnvandring de seinere år, og justert for denne jfr eget avsnitt over, har også denne kretsen hatt en reell nedgang i befolkningstall på ca 125 personer i tiårsperioden.

Muligheter og utfordringer knytta til befolkningsutviklingen

Gjennom dialogmøtene våren 2012 kom det fram en rekke muligheter og utfordringer innen temaet befolkning og befolkningsutvikling (se vedlegg 1):

Det ble også av deltakerne foreslått en rekke tiltak for å påvirke befolkningsutviklingen:

Tiltak for å påvirke befolkningsutviklingen (fra dialogmøte vår 2012):

Næringsutvikling anna enn tradisjonell industri
Bedre samhandling kommunen og næringslivet
Desentralisert studiesenter høgskole mv
Tilrettelegge for fritids- og boligbygging ved sjøen Turisme
Aktiv boligpolitikk- boliger i grender og tettsteder
Leiligheter- differensiert boligtilbud
Kompetanse/kvinnearbeidsplasser
Fjern eiendomsskatt og bo/driveplikt
Oversikt over mulige arbeidsplasser- lærlinger
Inkludering av utenlandsk arbeidskraft- tilflytterkontakt
Ennå mer aktiv holdning overfor "våre" ungdommer (skole/utdanning/tilbakeflytting)
Vei- kommunikasjon
Oppvekst- innhold i barnehage/skole
Kulturbasert næringsliv
"NAVING" kan være en utfordring?
Hospitering i næringslivet- lokal Trainee-ordning
Bedre innsalg av næringsarealer- eks Tjuin
Pendlerstøtte
"Frostavarianten"- småbruk inn til 5 daa- Landsbypreg- Gallia.

Klarer vi å få til:

- *Et attraktivt oppvekstmiljø?*
- *Attraktive ungdomstilbud?*
- *Kommunikasjonstilbud- bredbånd*
- *Litt urbanisering?*

Selvbilde, identitet og omdømme

Rapporten "Selvbilde, identitet og omdømme"¹ beskriver og drøfter de to omdømmeundersøkelsene som er gjennomført i Verran henholdsvis i 2007 og 2009.

Positive sider som framheves i de to undersøkelsene er nærhet til natur og trygghet i lokalsamfunnet. På den negative sida er begreper som jantelov og negativisme framtrede i

¹ Haugum, M. og Sivertsen, H (2010): Selvbilde, identitet og omdømme. Veien fra industrisamfunn til småsamfunn i Verran. Trøndelag Forskning og Utvikling (TFoU) Rapport 2010:2

svarene. Flere uttaler at de oppfatter Verran- samfunnet som konservativt, og noen ønsker seg tilbake til den tida gruve- og industrisamfunnet var sterkt.

Kommunens politikere og administrasjon blir trukket fram som negative bidragsytere av flere, med noe ulik begrunnelse. Det pekes i denne sammenhengen både på svak ledelse men også på dårlig kommunalt handlingsrom mht økonomi. Generelt mener flere at politikere og kommuneadministrasjon ikke gjør en god nok jobb. Mange hevder også at Verran er en av kommunene med høyeste kommunale avgifter.

Dårlig tilbud til barn og unge (både fritidstilbud og forhold ved skolene) trekkes også fram av flere respondenter.

Fra gruve- og industrisamfunn til "småsamfunn"

Den omtalte rapporten har som undertittel; Fra gruve- og industrisamfunn til småsamfunn. Også i forhold til forventninger og omdømme trengs det en betydelig omstilling fra industri- og gruvesamfunn til dagens langt mer sammensatte lokalsamfunn. I rapporten heter det:

"Når det ikke lenger er en industriaktør som tar jobben, rettes søkelyset mot kommunen. Kommunen utfordres til å ta en aktiv rolle i byggingen av lokalsamfunnet".

Enkeltutsagn og totaliteten i svarene på undersøkelsene viser at et relativt stort antall av Verran sine innbyggere mener "Kommunen" skal ivareta mange av de oppgavene som gruveselskapet i Malm hadde i tettstedet. Kombinert med at undersøkelsen viser at mange innbyggere engasjerer seg lite i lokalsamfunnet sitt, gir dette et bilde på et lokalsamfunn der noen er meget aktive mens andre er svært passive. Det er her en betydelig forskjell på grad av engasjement mellom Malm (lavt engasjement) og kommunen for øvrig (høyt engasjement) Forskerne stiller spørsmålet om den historiske bakgrunnen for Malm fortsatt virker inn på innbyggernes engasjement, ved det at stedet på et vis mangler kultur for det private og frivillige initiativ.

Et eksempel på denne forskjellen er drift av idrettsanlegg, der Follafoss har et privat eid og drevet idrettsanlegg av god kvalitet, mens det i Malm er et kommunalt eid og drevet idrettsanlegg av dårlig kvalitet. I Follafoss er det lokalt en selvfølge at idrettslaget sjøl driver anlegg for sin virksomhet, mens det i Malm ikke har lyktes å få en driftsavtale med lokalt idrettslag mht Malm stadion.

Verdiskapingsallianser

Gjennom prosjektet Pilot småsamfunn ble det utviklet en arbeidsmetodikk der forslagsstillere til ulike forslag om forbedringer ble koblet sammen med beslutningstakere og ressurspersoner som kunne bidra til å realisere forslagene. På denne måten ble forslagsstillere ansvarliggjort med hensyn til sitt forslag, og de ble forutsatt å skulle bidra sjøl.

Denne metodikken kan utvilsomt utvikles til et godt verktøy for lokalsamfunnet. Det er behov for ildsjeler i frivillig innsats for å nå mange ulike mål. Samtidig bør de innbyggere som etterlyser konkrete tiltak og tilbud ansvarliggjøres i forhold til realiseringen av disse. Over tid

vil en slik tilnærming kunne medvirke til økt engasjement og entreprenørånd i lokalsamfunnet.

3.3 Næringsliv og sysselsetting

Sysselsetting innenfor ulike sektorer

SSB har følgende tall på sysselsetting i Verran:

Sysselsatte per 4. kvartal. Verran kommune	2008	2009	2010	2011	2012
01-03 Jordbruk, skogbruk og fiske	100	88	96	91	93
05-09 Bergverksdrift og utvinning	7	6	10	11	15
10-33 Industri	438	252	189	179	172
35-39 Elektrisitet, vann og renovasjon	31	30	29	26	27
41-43 Bygge- og anleggsvirksomhet	149	134	127	136	128
45-47 Varehandel, motorvognreparasjoner	96	101	102	90	87
49-53 Transport og lagring	52	45	55	52	47
55-56 Overnattings- og serveringsvirksomhet	11	14	22	23	20
58-63 Informasjon og kommunikasjon	5	8	5	5	5
64-66 Finansiering og forsikring	5	5	5	7	5
68-75 Teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift	17	16	15	21	20
77-82 Forretningsmessig tjenesteyting	46	196	83	161	377
84 Off. adm., forsvar, sosialforsikring	47	47	50	52	49
85 Undervisning	53	64	62	67	62
86-88 Helse- og sosialtjenester	235	258	243	263	261
90-99 Personlig tjenesteyting	18	21	18	20	21
00 Uoppgitt	3	4	4	3	4
	1313	1289	1115	1207	1393

Tallene gjelder sysselsatte bosatt i Verran, de kan altså ha jobber i andre kommuner.

I Verran har en tradisjonelt hatt en høy andel sysselsatte innen industri og bergverk. Antall sysselsatte innen denne sektoren har gått ned siden 2008. Samtidig har sektoren tjenesteyting økt betydelig. Dette skyldes etter alle solemerker at utleie av arbeidskraft og da hovedsakelig innen industri, er blitt en stor næring i Verran. Denne type virksomhet føres under tjenesteyting i statistikken.

Offentlig sektor ser ut til å være relativt stabil i perioden. Det relativt store antallet som er sysselsatt innen varehandel mv er også verdt å merke seg. Næringsstrukturen i Verran tilsier at de fleste av disse bor i Verran og jobber i nabokommuner, særlig Steinkjer.

I rene tall er sektoren Forretningsmessig tjenesteyting nå den største næringssektoren for innbyggerne i Verran.

Verran som pendlerkommune, inn- og utpendling

Verran har langt flere som pendler ut av kommunen enn som pendler inn. SSB har følgende registrering:

	2008		2009		2010		2011		2012	
	Inn	Ut	Inn	Ut	Inn	Ut	Inn	Ut	Inn	Ut
01-03 Jordbruk, skogbruk og fiske	5	10	13	8	10	12	8	11	6	17
05-09 Bergverksdrift og utvinning	5	5	5	4	5	8	5	10	0	15
10-33 Industri	75	45	51	42	54	35	40	29	43	42
35-39 Elektrisitet, vann og renovasjon	8	15	8	13	7	14	7	11	4	12
41-43 Bygge- og anleggsvirksomhet	11	74	13	64	15	63	12	70	14	66
45-47 Varehandel, motorvognreparasjoner	3	51	3	62	3	56	6	46	5	50
49-53 Transport og lagring	0	25	0	20	1	28	0	27	1	23
55-56 Overnattings- og serveringsvirksomhet	0	10	0	14	0	20	0	20	0	20
58-63 Informasjon og kommunikasjon	2	4	3	5	3	3	2	4	2	5
64-66 Finansiering og forsikring	0	3	0	2	0	3	0	5	0	3
68-75 Teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift	1	10	4	11	2	10	8	15	8	12
77-82 Forretningsmessig tjenesteyting	15	21	15	30	30	12	77	20	104	23
84 Off.adm., forsvar, sosialforsikring	17	17	14	16	15	18	15	24	15	20
85 Undervisning	14	9	12	14	11	11	8	16	11	18
86-88 Helse- og sosialtjenester	54	36	66	44	58	32	52	41	52	45
90-99 Personlig tjenesteyting	4	8	3	11	3	10	3	9	2	7
00 Uoppgitt	5	0	2	0	0	0	0	0	0	0
SUM	219	343	212	360	217	335	243	358	267	378

Som det framgår er Verran netto importør av pendlere i industrisektoren og helsesektoren, mens man i alle andre sektorer er netto eksportør av arbeidskraft.

Tabellen viser at et betydelig antall av kommunens innbyggere pendler ut av kommunen for å jobbe. Helt oppunder 30 % av den yrkesaktive befolkningen i Verran pendler ut av kommunen for å jobbe. Gitt Verran sin geografiske plassering med nærhet til et større arbeidsmarked på Innherred, er dette en forståelig virkning. I tillegg får vi virkningen av utenlandsk arbeidskraft som er registrert bosatt i Verran men som jobber andre steder i landet.

Sektorene helse/sosial, offentlig administrasjon og industri har relativt stor innpendling, noe som viser at Verran også på denne måten er en del av et regionalt arbeidsmarked.

Yrkesdeltakelse

Verran skiller seg ut med lav yrkesdeltakelse sammenlignet med nabokommuner og sammenlignbare kommuner i fylket. Spesielt er yrkesdeltakelsen blant kvinner lav i Verran.

Sysselsatte i % av befolkningen	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
15-74 år								
1702 Steinkjer	65,9	67,5	69	68,5	67,4	67,1	66,7	66,6
1724 Verran	56,2	58,2	65,3	60,3	58,2	58,6	61,4	64,6
1725 Namdalseid	66	67,3	71,5	72,6	71,2	72	70,1	70,1
1736 Snåase Snåsa	70,7	71,9	75,4	74,5	71,9	72,5	71,6	69,6
1744 Overhalla	72,8	72,7	77,9	76,7	74,4	74,3	73,5	73,3

Kjønnsdelt viser statistikken følgende tall for samme kommuner:

		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1702 Steinkjer	Menn	69,4	71,3	72,5	72,4	70,4	70,3	70,2	70,5
	Kvinner	62,4	63,6	65,5	64,5	64,3	63,8	63	62,6
1724 Verran	Menn	60,5	64,8	73,7	65,4	60,4	61,7	65,7	71,9
	Kvinner	51,7	51,1	53,9	52,7	55	54,9	56	53,7
1725 Namdalseid	Menn	69,9	73,6	76,2	79	75,6	76,2	74,4	74,3
	Kvinner	61,8	60,8	66,5	65,9	66,5	67,5	65,5	65,4
1736 Snåase Snå	Menn	72,8	74,7	78,4	78,4	75,2	75,9	73,5	71,9
	Kvinner	68,4	68,7	72,1	70,2	68,3	68,8	69,5	67
1744 Overhalla	Menn	76,2	75,8	81,5	80,3	77,7	76,9	75,6	76,1
	Kvinner	69,3	69,5	74	72,8	71	71,6	71,3	70,3

Ved å gå nærmere inn i statistikken viser det seg at det særlig er kvinner i aldersgruppen over 55 år som faller ut av arbeidslivet. Det er som tabellen under viser en betydelig forskjell på yrkesdeltakelsen blant menn og kvinner i denne aldersgruppen. At yrkesdeltakinga i aldersgruppen 15-19 år er relativt lav er mindre dramatisk siden mange i denne aldersgruppen er under heltids utdanning.

Sysselsatte i % av befolkningen 15-74 år. Verran			
Menn	15-74 år	71,9	
	15-19 år	38,5	
	20-24 år	69,6	
	25-39 år	84,3	
	40-54 år	87,5	
	55-66 år	61,8	
	67-74 år	13,3	
Kvinner	15-74 år	53,7	
	15-19 år	24,7	
	20-24 år	50	
	25-39 år	72,7	
	40-54 år	75	
	55-66 år	48,6	
	67-74 år	11,4	

Utdanningsnivå

Hos SSB finner vi følgende tall på utdanningsnivå:

Utdanningsnivå personer 16 år og over. Verran. Prosent								
		1970	1980	1990	2000	2010	2011	2012
Grunnskolenivå	Menn	64,9	59,9	48,3	39,8	35,3	34	31,7
	Kvinner	72,8	69,7	62,4	54,9	42,6	42,7	41,5
Videregående skole-nivå	Menn	29,6	33,6	44,1	50,1	54,2	55,9	58,7
	Kvinner	23,5	26,1	31,6	34,2	39,5	39,7	40,4
Universitets- og høghskolenivå kort	Menn	4,3	5,3	6	8,4	9,1	8,7	8,1
	Kvinner	3,7	4,2	5,8	10,3	16,7	16,4	17,1
Universitets- og høghskolenivå lang	Menn	1,3	1,3	1,6	1,7	1,5	1,4	1,5
	Kvinner	0	:	0,2	0,6	1,2	1,2	1

Verran kommune er blant kommunene i fylket med lavest andel av befolkningen over 16 år med høyere utdanning (høghskole/universitet). For utdanningsnivåene grunnskole og videregående skole, er kommunen nærmere gjennomsnittet i fylket.

Det er interessant å merke seg at kvinnene har høyere utdanningsnivå enn menn i Verran når en kommer til utdanning på høghskolenivå. Dette korresponderer godt med at mange i Verran jobber innenfor helse- og sosialtjenestene, og disse er i hovedsak kvinner.

Sammensetninga av næringslivet i kommunen gjør at det er noe mindre jobbtilbud for personer med høyere utdanning enn ønskelig. Innenfor rimelig pendlingsavstand er dog jobbtilbudet for denne gruppen meget variert.

Samtidig melder næringslivet om problemer med å rekruttere fagfolk til stillinger med krav om høyere utdanning, bla innen tekniske fag (ingeniører mv).

3.4 Utfordringer i forhold til generelle utviklingstrekk

Mange trygdede og uføre

Verran kommune har lav yrkesdeltakelse og høy uføregrad i befolkningen. Nyere forskning viser at høy uføregrad i et nabolag «smitter» dvs at områder med høy uføregrad får en forholdsvis større andel uføre også i framtida. Et nyere forskningsprosjekt (Rege & Telle 2010) viser en betydelig smitteeffekt i forbindelse med nedbemanningsprosesser; dersom 50 personer i en kommune med 5000 innbyggere blir uføretrygd pga nedbemanning, vil ytterligere 25 personer bli trygd de nærmeste årene som en ren smitteeffekt. Dette uten at de siste 25 har noe som helst med nedbemanningen å gjøre.

Med meget høy andel trygdede i dag, vil Verran kunne få store utfordringer med denne effekten.

En satsing på bedra folkehelse generelt vil kunne gi gode effekter. Pleie- og omsorgstjenester skal og må være tilgjengelig når det er behov for dette, men med bedre folkehelse generelt kan behovet for kostnadskreven omsorgstjenester i mange tilfeller skyves ut i tid og reduseres.

Viktigste tiltak i forhold til å redusere uføregraden er trolig tilrettelegging for bruk av restarbeidsevne. En kommer nærmere tilbake til tiltak i kap. 6.

Sårbarhetsindeksen 2012

Telemarksforskning har på oppdrag fra Distriktssenteret utarbeidet rapporten "Sårbar eller robust- Sårbarhetsanalysen 2012". Verran kommer her ut i kategoriene:

- Høyest hjørnesteinsfaktor
- Mest spesialisert (bransjespesialisert)
- Middels arbeidsmarkedsintegrasjon
- Mest sårbar

Verran kommune har i dag noen få store (i lokal målestokk) industribedrifter, alle i konjunkturavhengige bransjer. I tillegg finnes flere mindre industribedrifter med fra 1-10 ansatte.

Manglende bredde i næringslivet kan bli en stor utfordring framover. Om en av våre store industribedrifter skulle bli nedlagt som følge av konjunkturedringer, høyere energipris eller andre forhold en ikke lokalt kan påvirke, vil det få meget stor negativ betydning for lokalsamfunnet.

Det vil derfor være helt nødvendig å satse bredere mht næringsstruktur, slik at lokalsamfunnet ikke blir for avhengig av en enkelt næring og svingende konjunkturer.

---

² Vareide, Knut: "Sårbar eller robust?. Sårbarhetsindeksen 2012: en analyse av norske kommuners næringsmessige sårbarhet. TF-notat nr 57/2012. Telemarksforking, Bø, 2012.

Rekruttering av fagfolk

Næringslivet rapporterer allerede i dag problemer med å skaffe fagfolk til enkelte stillinger. Spesielt gjør dette seg gjeldende for stillinger med krav om høyere utdanning (ingeniører mv) men også for enkelte fagarbeiderstillinger. Det er liten/ingen rekruttering av lærlinger til industrien lokalt.

3.5 Kommunal økonomi

Etter at Verran kommune ble strøket av ROBEK- lista i 2006, og fram til 2011, har Verran kommune hatt balanse i regnskapet og rimelig god kontroll over økonomien. Medvirkende årsaker til en bedre økonomisk situasjon har vært innføring av eiendomsskatt i hele kommunen fra og med 2007 samt økt folketall i noen år. I 2011 fikk kommunen et regnskapsmessig underskudd på ca 1,4 mill kroner.

Verran kommune har hatt ekstraordinære endringer i folketallet i årene fra 2007 til 2013, og dette har ført til svært store svingninger i kommunens inntekter. Situasjonen skyldes at mange utenlandske arbeidere innleid av bemanningsselskapet Fosdalen AS ble bostedsregistrert i Verran selv om mange av dem arbeidet i andre kommuner i landet i kortere eller lengre tid. Denne praksis var stadfestet av Skatt Midt-Norge i 2008. Etter at Egersund kommune begynte å stille spørsmål om praksisen, ble saken tatt opp på nytt i Skattedirektoratet. Det ble i 2013 slått fast at den innleide arbeidskraften skal bostedsregistreres der de faktisk oppholder seg.

I år med høyt folketall har kommunen fått høye inntekter, og i år med nedgang i folketall har inntektene falt tilsvarende. Dette har ført til en "jojo-effekt" som har vært vanskelig å håndtere. Kommunen har ikke klart å avsette reserver i gode år, og har hatt problemer med å redusere aktiviteten i dårlige år – jfr. Regnskapsunderskudd i 2011.

Fra og med 2014 må Verran kommune tilpasse seg reduserte inntekter basert på et varig redusert folketall som følge av endret bostedsregistrering av utenlandske arbeidere. For 2014 må inntektene reduseres med omkring 6 mill kroner. Dette stiller store krav til omstilling av virksomheten.

En annen utfordring for kommunen er at det foreligger store investeringsbehov i kommunale bygg. Her kan nevnes Malm skole, barnehage i Malm og Verraparken som de største prosjektene. Dette fører til store låneopptak og økte utgifter til renter og avdrag. Samtidig har kommunen problemer med å bli kvitt utgiftene som påhviler bygninger som er tatt ut av den ordinære kommune virksomhet som nedlagte Verrabotn og Verrastranda skoler.

Høsten 2012 ble hjørnesteinsbedriften Sødra Cell Folla i Follafoss lagt ned. Dette stilte store krav til kommunen og lokalsamfunnet om å bidra til omstilling av næringslivet og opprettholdelse av arbeidsplasser og bosetting i kommunen. Etter intensivt arbeid fra mange aktører ble fabrikken i Follafoss kjøpt av MayerMeyer Karton AG, og produksjon startet opp igjen per september 2013.

4. Leve i Verran

4.1 Folkehelse

Folkehelseloven bygger på fem prinsipper for folkehelsearbeidet:

1. Utjevning
2. Helse i alt vi gjør
3. bærekraftig utvikling
4. føre-var
5. medvirkning

Utjevning

Helse er ulikt fordelt mellom sosiale grupper i befolkningen og det er mange faktorer som bidrar til å skape og opprettholde slike forskjeller. Sammenhengene er komplekse, men vi kan slå fast at det i hovedsak er sosiale betingelser som påvirker helse og ikke omvendt. Selv om alvorlige helseproblemer i mange tilfeller fører til tap av inntekt og arbeid og problemer med å fullføre utdanning, vil likevel sosial posisjon påvirke helsen i større grad enn helsen påvirker sosial posisjon.

Det er en gradvis og kontinuerlig sammenheng mellom utdanning, inntekt og helse som løper gjennom alle sosiale grupper. Med unntak for noen spesielt utsatte grupper, er det slik at det ikke finnes en utdannings- og inntektsterskel der helsetilstanden blir betydelig forbedret. Dette betyr at sosiale forskjeller i helse er en utfordring som berører hele samfunnet, selv om problemet er størst for de gruppene som har lavest utdanning og inntekt. Så lenge de systematiske forskjellene i helse henger sammen med ulikheter i samfunnets ressursfordeling, er det fellesskapets ansvar å påvirke denne fordelingen i en mer rettferdig retning.

Formålet med folkehelseloven er å fremme folkehelse og utjevne sosiale helseforskjeller. Prinsippet om utjevning har konsekvenser for politikktutforming på alle nivåer. Det innebærer at innsats bør rettes inn mot bakenforliggende faktorer som påvirker helse og sosiale forskjeller i helse, og mot å legge til rette for at alle skal ha mulighet til å gjøre gode valg. Det er nødvendig med en kombinasjon av universelle ordninger og målrettede tiltak mot spesielt utsatte grupper.

Helse i alt vi gjør

Erkjennelsen av «helse i alt vi gjør» er kjernen i folkehelsearbeidet. Prinsippet skal bidra til at befolkningens helse blir ivaretatt på tvers av sektorer. Det innebærer for eksempel at utdanningssektoren, samferdselssektoren og kultursektoren har ansvar for å vurdere og ta hensyn til hvilke konsekvenser endringer i politikken kan ha for helsen i befolkningen.

Prinsippet om «helse i alt vi gjør» er også etablert som prinsipp i internasjonale prosesser. Det er basert på en økende forståelse av hvordan forhold på de fleste områder i samfunnet påvirker folkehelsen.

I folkehelseloven kommer prinsippet om «helse i alt vi gjør» til uttrykk gjennom at ansvaret for befolkningens helse ikke er lagt til helsetjenesten, men til kommunen som sådan. Loven legger også til grunn at kommunene, fylkeskommunene og statlige myndigheter skal fremme befolkningens helse og vurdere konsekvensene av egen virksomhet for befolkningens helse. Forebyggende tiltak skal iverksettes i den sektoren og med de virkemidlene som er mest effektive.

Bærekraftig utvikling

En bærekraftig utvikling innebærer å tilfredsstille dagens behov uten at det går på bekostning av framtidige generasjoners behov. Brundtlandkommisjonen fra 1987 definerte bærekraftig utvikling som «... en utvikling som imøtekommer behovene til dagens generasjon uten å redusere mulighetene for kommende generasjoner til å dekke sine behov.» Bærekraftig utvikling handler om å tilrettelegge for en samfunnsutvikling som sikrer grunnleggende behov over tid.

En helsesektor som forbruker for mye av samfunnets totale ressurser, inkludert arbeidskraft, er ikke bærekraftig og vil kunne true velferdsstatens eksistens. I samhandlingsreformen er målet å utvikle en bærekraftig helsetjeneste blant annet gjennom å styrke det forebyggende arbeidet.

En befolkning med god helse er et mål i seg selv og en av samfunnets viktigste ressurser. Satsing på folkehelsearbeid er en grunnleggende investering for et bedre liv og et bærekraftig samfunn. Forebyggende arbeid er bærekraftig fordi det bidrar til å legge større vekt på kommende generasjoners behov – til større likhet mellom generasjoner. God helse er av stor betydning både for livskvaliteten til den enkelte og for å sikre samfunnet en frisk og produktiv befolkning som kan bidra til økonomisk vekst og velstandsutvikling.

Føre-var-prinsippet

Føre-var-prinsippet skal legges til grunn når det fastsettes normer og standarder for godt folkehelsearbeid. Det gjelder både tiltak for å redusere risiko og tiltak for å fremme helse. I mange tilfeller vil det være usikkerhet knyttet til forholdet mellom eksponering og helseeffekt, eller til forholdet mellom tiltak og helseeffekt. Ved fastsetting av normer er det tilstrekkelig at det er sannsynlig at en eksponering eller et tiltak kan medføre fare for helseskade. Det er ikke krav om vitenskapelig sikkerhet.

Føre-var-prinsippet innebærer at bevisbyrden legges på den som er ansvarlig for tiltaket eller eksponeringen. Føre-var-prinsippet må ses i sammenheng med prinsippet om «helse i alt vi gjør». Hensynet til befolkningens helse er ikke bare et ansvar for helsetjenesten, men for alle sektorer og virksomheter som driver aktivitet som kan ha betydning for helsen.

Føre-var-prinsippet forutsetter ikke at risikoen skal være lik null, men at den skal være akseptabel. Prinsippet gir føringer for håndtering av usikkerhet. Vurdering av hva som er akseptabel risiko kan også inkludere forholdsmessighetsvurderinger. I et bærekraftperspektiv innebærer føre-var-prinsippet ikke bare å vurdere hva som skal til for å forhindre helseskade og forebygge akutte situasjoner, men også hva som skal til for å fremme og vedlikeholde befolkningens helse. Føre-var-prinsippet er også lovfestet gjennom folkehelselovens kapittel om miljørettet helsevern som gir hjemmel for å gripe inn før det oppstår helseskade.

Medvirkning

Gjennom retten til ytringsfrihet er retten til medvirkning nedfelt i menneskerettighetserklæringen artikkel 19 og i Grunnloven § 100. Barns rett til å bli hørt er hjemlet i barnekonvensjonen artikkel 12. Videre er medvirkning i planlegging regulert ved plan- og bygningsloven § 5-1. Sametinget har innsigelsesrett i kommunale planprosesser som er av vesentlig betydning for samisk kultur- og næringsutøvelse etter plan- og bygningsloven § 5.4. Plan- og bygningsloven skal være med å sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsnivå, se § 3-1 punkt c. Etter § 3 i forskrift om oversikt over folkehelsen skal kommuner, der det er grunn til å anta at det er spesielle folkehelseutfordringer i den samiske befolkningen, vurdere disse. Det kan i denne sammenheng være aktuelt å innhente erfaringer og kunnskap om den samiske befolkningen både som grunnlag for å avklare dette og for å vurdere utfordringene.

I helsefremmende arbeid brukes ofte begrepet «empowerment» om individers og lokalmiljøers makt til å påvirke beslutninger. Begrepet kan oversettes med bemyndigelse, myndiggjøring, styrking eller mobilisering av egne krefter. Kjernen i begrepet er det motsatte av maktesløshet eller undertrykking. Det handler om hvordan mennesker og lokalsamfunn kan ta kontroll gjennom å mobilisere og styrke egne krefter. Muligheten til å mobilisere ressurser henger sammen med de livsbetingelsene menneskene lever under. Det betyr at medvirkning kan stimuleres gjennom å styrke sosiale ressurser og bedre materielle levekår.

Folkehelseloven knytter kommunenes folkehelsearbeid til bestemmelsene om medvirkning i plan- og bygningsloven. På denne måten bidrar folkehelseloven til å rettsliggjøre kravet om medvirkning. Involvering av frivillige organisasjoner er sentralt for å sikre medvirkning i folkehelsearbeidet og kommunene er gjennom folkehelseloven pålagt å legge til rette for samarbeid med frivillig sektor.

Målsetning:

Hovedmålsetningen med folkehelsearbeidet er at folkehelse skal være et sentralt tema og gjennomsyre aktiviteten i alle sektorer. Kort sagt "helse i alt vi gjør".

Verran kommune velger bevisst å ikke plassere eneansvaret for folkehelsearbeidet hos en konkret avdeling eller enhet, siden en aktiv tilnærming til folkehelse skal og må gjennomsyre alle sektorer.

Tiltak

1. Utarbeidelse av folkehelsestrategi

Det skal i planperioden utarbeides en egen folkehelsestrategi som skal vise hvordan folkehelsearbeidet skal involvere innbyggere, frivilligheten samt hele kommuneorganisasjonen. I strategien skal tema som sysselsettingsgrad, yrkesdeltakelse, utdanning, oppvekstvilkår, kultur og samfunnsdeltakelse drøftes som indikatorer på folkehelse.

Ansvaret for utarbeidelsen av folkehelsestrategien legges til rådmannen, og plasseres organisatorisk i rådmannens ledergruppe.

2. Etablering av frisklivssentral

Det skal i planperioden etableres en interkommunal frisklivssentral. Frisklivssentralen skal være et lavterskeltilbud til personer som står i fare for å utvikle sykdom eller forverre sykdommen sin som følge av livsstil. Primært vil sentralen gi hjelp innenfor områdene fysisk aktivitet, kosthold og røykeslutt samt psykisk helse og rusrelatert sykdom.

Frisklivsarbeidet gjennomføres i tett samarbeid med våre samarbeidskommuner innen helseområdet, Steinkjer, Inderøy og Snåsa.

3. Medvirkning

Tilrettelegging for medvirkning i beslutningsprosesser i lokalsamfunnet er godt folkehelsearbeid. Den innbygger som opplever å bli hørt og forstått har et bedre grunnlag for å trives i sitt lokalsamfunn.

Verran kommune legger stor vekt på tilrettelegging for medvirkning i alle kommunale prosesser. All korrespondanse til/fra kommunen er fritt tilgjengelig på kommunens nettsted, med unntak av rene taushetsbelagte opplysninger. Møteinnkallinger og protokoller fra kommunale møter legges også rutinemessig ut, både på nett, i bibliotek og i enkelte forretninger i kommunen.

Det er en målsetning å videreutvikle kommuneorganisasjonens digitale kommunikasjon med innbyggerne gjennom utvikling av nettside, bruk av sosiale medier mv.

4.2 Befolkning

Visjon:

Verran skal være et åpent og romslig samfunn, der mangfold med hensyn til boform, samlivsform, etnisitet, estetikk mv aksepteres. Samtidig må nasjonale og lokale retningslinjer angående blant annet forsøpling, sikkerhet og estetikk ivaretas.

Målsetninger befolkning

En attraktiv bostedskommune for alle

Verran skal framstå som en attraktiv bostedskommune der kreativitet og mangfold settes pris på og gis gode vilkår. Samtidig er alle innbyggere en del av fellesskapet, og må ta hensyn til sitt lokalmiljø.

Ledige boligtomter og eiendommer for salg skal presenteres på en hensiktsmessig måte via kommunens nettside.

En attraktiv arbeidskommune for alle

Verran skal være en attraktiv kommune å jobbe i. Det er en målsetning å ha et bredt og variert tilbud av bransjer representert i kommunen, og gjennom det varierte jobbmuligheter.

Verran skal i samarbeid med nabokommunene gjennom felles arbeidsmarkedsbedrifter og lignende tilrettelegging, bli best i landet på tilrettelegging for bruk av restarbeidsevne. Det er en målsetning at sysselsettingsgraden i planperioden økes til over 70 % for menn og over 65 % for kvinner i yrkesaktiv alder.

Inkluderende og åpne prosesser

Det skal tilstrebes at beslutningsprosesser, planprosesser og politiske prosesser er åpne, transparente og tilgjengelige. Innen kommuneadministrasjonen vektlegges åpenhet og dialog, og arbeidet med mest mulig offentlighet videreføres og utvikles videre. Verran skal fortsatt være en av de mest åpne kommunene i Nord- Trøndelag når det kommer til dokument- og saksinnsyn.

Innbyggertall over 2500

Verran har en målsetning om å ha et innbyggertall over 2500 gjennom hele planperioden

Tiltak:

1. Markedsføre det gode liv i Verran

Kreativitet og mangfold

Kreativitet og mangfold med hensyn til yrkesvalg, livsstilsvalg, boform, samlivsform osv skal løftes fram og vises som gode eksempler. I Verran skal alt være mulig, og individuelle valg heies fram og støttes opp.

Vise det Verran er gode på

Verran har mange positive kvaliteter som bosted som gjerne kan komme bedre fram. Kommunebarometeret viser at vi har gode skoler, barnehager og helsetjenester, som sammen med stor bredde i muligheter mht boliger og eiendom, gir gode vilkår for et godt liv.

Verran som bosted for pendlere

Mange pendler allerede i dag fra Verran til jobb i våre nabokommuner. Verran er en del av en felles arbeidsmarkedsregion der kommunegrenser ikke skal være til hinder for pendling til interessante og relevante arbeidsplasser. Å synliggjøre at Verran ikke er langt unna Steinkjer og Innherred (og faktisk kommer stadig nærmere) vil være et viktig moment i denne strategien.

Tilrettelegging for distansearbeid gjennom opprettelse av prosjektkontor der pendlere kan leie seg inn på dagbasis og få tilgang til en arbeidsplass, fiberbredbånd mv. kan være et godt tiltak i denne sammenheng.

Gode offentlige tjenester

Verran skal ha gode skoler, et god barnehagetilbud og bra offentlige tjenester for øvrig. Gjennom videreutvikling av samarbeidet i Innherredsregionen sikres et kvalitativt og godt tilbud.

2. Tilrettelegging boliger

Vise muligheter

Allerede i dag har Verran attraktive boligtomter i boligfelt- av varierende størrelse og til en meget rimelig pris. Gjeldende arealplan gir også gode muligheter for bygging av boliger i grendene (spredt utbygging).

Disse mulighetene må synliggjøres og markedsføres- i Verran skal det mye til for at ikke boliger kan bygges akkurat der en ønsker å bygge de.

Mangfold i tilbudet- sentrumsboliger i Malm

Verran har lite tilbud av nye boenheter (leiligheter) i tettstedene. Gjennom utvikling av ledige sentrumsarealer i Malm, vil det kunne legges til rette for kombinerte bygg med forretninger og leiligheter. Slik tilrettelegging har i andre kommuner medført "frigjøring" av eneboliger, og totalt sett økning i antall bosatte.

Det forutsettes at utvikling av området skjer gjennom kommunal oversiktsregulering, deretter at det lyses ut utbyggingsavtaler som utbyggere kan by på. I utbyggingsavtalene vil det inngå både detaljplanlegging og infrastrukturbygging (Veg, vann og avløp mv).

3. Tilflytterpakke

Nye innbyggere skal oppleve å bli tatt godt imot, bli sett og få god informasjon. I tett samarbeid med frivillige lag og organisasjoner utvikles det en informasjonsperm der lokalsamfunnet presenterer seg og de tilbud som finnes. Her skal det være informasjon om helsetjenester, renovasjon, barnehager og andre tjenestetilbud, men også kontaktinformasjon til sangkor, skytterlag osv.

Det etableres samtidig en fadderordning for tilflyttere, der frivillige stiller opp som faddere (lokalsamfunnsguider) for tilflyttere.

4.3 Barndom og ungdom i Verran

Visjon:

- I skoler og barnehager i Verran er det godt å være og godt å lære
- Det skal være trygt, inkluderende og forutsigbart å være barn og ungdom i Verran. Barn og unge skal møtes med respekt og gis gode muligheter for medbestemmelse.

Overordnede målsetninger:

- Skoler og barnehager i Verran skal legge til rette for en positiv, sosial og faglig utvikling gjennom et stimulerende arbeids- og læringsmiljø, støttet av gode og tillitsfulle relasjoner mellom aktørene i og rundt skolen.
- Det skal legges til rette for ulike fritidsaktiviteter, både organiserte og uorganiserte. Tett kontakt med frivillige lag og foreninger er sentralt.
- Elevrådsarbeid i skolene og ungdomsrådsarbeid skal prioriteres og gis gode vilkår
- Tilrettelegging for medvirkning fra barn og unge skal styrkes gjennom årlig demokratikonferanse/demokratidag
- Satsningen på MOT videreføres
- Et aktivt partnerskap i Oppvekstprogrammet i Nord- Trøndelag samt samhandling mellom kommunen og aktuelle videregående skoler for å øke andelen som fullfører videregående opplæring.

Tiltak

1. Sektorplan oppvekst

Det skal utarbeides en egen sektorplan oppvekst i planperioden. Denne skal inkludere barnehage og skole, men også fritidstilbud og demokrati.

2. Kompetanseheving personale i skolen

Verran kommune har i mange år satset aktivt på etter- og videreutdanning av lærere og øvrige ansatte i skolen. I perioden har en rekke ansatte gjennomført ulike kompetansegivende etter- og videreutdanningsløp.

Videre i planperioden vil denne satsningen fortsette, med basis i de behov for ulike fag mv som framkommer i skolens egen kompetanseplan.

3. Skolebygg

Med gjennomføringen av byggetrinn II på Malm skole har alle skolene vært gjennom betydelige renoveringer de seinere åra. Arbeidsmiljø og fysiske omgivelser for elever og ansatte er vesentlig forbedret, og gir et godt grunnlag for effektivt arbeid i skolen framover.

Ved Folla skole vil det i planperioden være behov for å avklare framtidig rombehov og hvordan disse løses, både med hensyn på undervisningslokaler, kontorer og arbeidsrom for personalet. Underetasje med bla skolekjøkken har betydelige renoveringsbehov.

4. Barnehagebygg

Verran kommune har en kommunalt drevet barnehage, Strandvegen, med avdelinger i Strandvegen, ved Malm skole og på Bratreit. Kun avdelingene i Strandvegen er opprinnelig bygget som barnehage, mens de øvrige er tilpassa lokaler.

Det vil i løpet av 2013 bli tatt stilling til hvorvidt en kommende barnehageutbygging skal komme i Strandvegen eller om ledige lokaler ved Malm skole er aktuelle. Det er uansett et mål å samle den kommunale barnehagevirksomheten i Malm til en lokalitet.

Barnehageplass skal tilbys etter behov, uavhengig av tidspunkt i barnehageåret, barnets fødselsdato mv.

5. Elevrådsseminar

Det etableres to elevrådsseminar per skoleår, der det første er en opplæringsdag mens det andre er en arena for aktiv samhandling mellom elevene og skoleeier v/formannskapet. Elevrådsseminarene har særlig fokus på medvirkning i forhold til skole og skolehverdag.

6. Ungdommens demokratidag

Det gjennomføres en årlig demokratidag for barn og ungdom i Verran. Målgruppe for dagen er aldersgruppen 9-19 år samt kommunestyrets medlemmer, administrasjon mv. Demokratidagen har en generell del som omhandler demokratiske prinsipper, hvordan folkestyre i Norge er organisert mv. I den spesielle delen av dagen (mesteparten av dagen) arbeider deltakerne med konkrete problemstillinger/prosjekter/tema som ungdomsrådet og elevrådene i fellesskap har meldt inn på forhånd. Eksempel på tema kan være skole, fritidsaktiviteter, idrettsanlegg osv.

7. Ungdomsrådet

Ungdomsrådet i Verran skal tilføres ressurs til saksbehandling og møteavvikling gjennom å få tildelt fast saksbehandler/ansvarlig i administrasjonen på linje med øvrige råd og utvalg.

Sammensetningen av ungdomsrådet vurderes mht større kontinuitet og gjennomføringskraft.

8. MOT

Verran skal fortsatt være MOT- kommune og legge til rette for et godt samarbeid med denne organisasjonen.

4.4 Å bli eldre i Verran

Visjon:

- I Verran er det godt å være og godt å leve også for eldre innbyggere.
- Det skal være trygt, inkluderende og forutsigbart å bli eldre i Verran. Eldre skal møtes med respekt og gis gode muligheter for medbestemmelse.

Overordnede målsetninger:

- Det skal legges til rette for ulike fritidsaktiviteter, både organiserte og uorganiserte. Tett kontakt med frivillige lag og foreninger er sentralt.
- Medvirkning gjennom Eldres råd skal prioriteres og gis gode vilkår

Tiltak:

1. Eldres råd som aktiv høringspart

Eldres råd skal benyttes som aktiv høringspart i kommunale saker som omhandler tilbud til og for eldre, samt i planprosesser mv.

2. Medvirkning i temaplan for idrettsanlegg, kulturbygg og friluftslivsanlegg

Ved rullering av temaplan for idrettsanlegg, kulturbygg og friluftslivsanlegg skal gruppen eldre v/Eldres råd særskilt inviteres til deltakelse.

3. Forebyggende tiltak

Ulike forebyggende tiltak som eksempelvis forebyggende hjemmebesøk, utvikles videre.

4.5 Når du trenger hjelp og støtte

Visjon:

Innbyggerne i Verran skal være trygge på at de ved behov får tilgang til nødvendige helse- og omsorgstjenester, og at disse er basert på høy faglig kompetanse og standard.

Overordnede målsetninger:

- Innbyggerne skal få rett tjeneste levert til rett tid
- Brukerne av helse- og omsorgstjenester skal oppleve en "sømløs" kommunikasjon mellom de ulike involverte avdelinger og nivå i tjenestekjeden
- Det skal være et gjennomgående fokus på forebyggende tiltak, uavhengig av avdeling eller grad av tjenestebehov

Tiltak:

1. Vurdering av institusjonsplasser, omsorgsboliger, alderspensjonat og trygdeboliger

Det skal i perioden gjennomføres en vurdering av antall av de ulike tjenestetilbud. Over tid har etterspørselen etter særlig alderspensjonathybler men også trygdeboliger gått ned.

Etterspørselen etter omsorgsboliger er stabil, det samme gjelder institusjon. Det kan derfor være aktuelt å redusere antall pensjonathybler og/eller trygdeboliger, til fordel for boliger med høyere tjenestegrad.

2. Opprettholde tjenester med høy grad av kompetanse

Verran har jfr kommunebarometeret tilgang til svært god kompetanse innen helse- og omsorgssektoren. Det er viktig å rekruttere og beholde arbeidstakere med spesialkompetanse for å opprettholde den gode dekningen vi har i dag. Fortsatt fokus på kompetansegivende etter- og videreutdanning innen helsetjenestene, både innen yrkesfag og høgskolefag, er viktig.

3. Videreføre og utvikle samarbeidsløsninger

Godt samarbeid med nabokommunene (DMS, legevakt osv) samt med helseforetaket må videreføres. Målsetningen med samarbeidet er å gi innbyggerne best mulig tjenester innenfor tilgjengelige budsjettammer.

4. Utarbeide serviceerklæringer

Det skal i planperioden utarbeides serviceerklæringer for tjenestene.

4.6 Kultur, idrett og friluftsliv

Visjon:

Det kommunale kulturarbeidet skal fungere som et nav for frivillig kulturarbeid i Verran. Alle kommunale ressurser innen kulturområdet samles og styrkes i dette arbeidet.

Målsetninger:

- Verran skal ha et tilgjengelig og bredt bibliotektilbud med muligheter for desentralisert (ambulerende) utlån
- Det er en klar målsetning å opprettholde kulturskolens brede tilbud og tilhørende gode deltakelse
- Å stimulere til økt fysisk aktivitet i befolkningen gjennom enkel tilrettelegging av turområder, stier, skiløyper mv skal være et satsningsområde. Målsetningen med dette er å stimulere til bedre fysisk og psykisk helse for alle. Nærfriluftstiltak innenfor 500 meter fra boligområder/tettsteder prioriteres i dette arbeidet.

Tiltak:

1. Kulturhuset Verraparken

Oppgradering av storstua Verraparken gjennomføres trinnvis i tråd med foreliggende planer. Det prioriteres teknisk oppgradering.

2. Gruveområdet

Gruveområdet utvikles som et kombinert nærings- og kulturområde jfr reguleringsplanen fra 2008. I samarbeid med frivillige krefter etableres gruehistorisk samling/utstilling i området. Den kommunale gjenstandssamlinga i Malmheim samlokaliseres med gruehistorisk samling, og eiendommen Malmheim avhendes.

3. Fra driftstilskudd til tilskudd til aktivitet

Kommunale driftstilskudd til idrett, kulturbygg og kulturaktivitet utvikles og gjøres om til aktivitetsbaserte tilskudd. Aktiviteter der barn og unge er primærmålgruppe prioriteres.

4. Utvikling av idrettsanlegg og kulturbygg

Vedtatt temaplan for idrettsanlegg, kulturbygg og friluftslivsanlegg legges til grunn for kommunens prioriteringer. Det inngås driftsavtale med idrettslag mht Malm stadion.

5. Yrkesdeltakelse og næringsliv

Overordna målsetninger

- Verran kommune skal oppfattes som en profesjonell og dyktig samarbeidspartner for næringslivsaktører. I dette ligger fysisk og praktisk tilrettelegging for ulike næringer. Kommunens rike landbruks- og industritradisjoner kombineres kreativt med nye næringer, og gir rom for vekst i sysselsetting.
- Sysselsettingsgraden i planperioden økes til over 70 % for menn og over 65 % for kvinner i yrkesaktiv alder.

Tiltak:

1. Felles stillingsbank i Innherredsregionen

Lav yrkesdeltakelse i Verran, spesielt blant kvinner, kan ha noe av sin årsak i et lite variert arbeidsmarked lokalt. Dette kan avhjelpest noe ved å synliggjøre og legge til rette for arbeid i et regionalt marked. En slik satsing på å synliggjøre ledige stillinger regionalt, bør komme som et samarbeid i Innherredsregionen, og kan eksempelvis være i form av en ”jobb- bank” på felles hjemmeside.

Allerede i dag pendler en stor andel av den yrkesaktive befolkningen i Verran til jobb i nabokommuner og regionen for øvrig. Det forventes at inn- og utpendling vil øke med ny Fv 17/720 som gjør de fysiske avstandene kortere.

I samarbeid med øvrige Inntrøndelagskommuner opprettes felles ”stillingsbank” på felles hjemmeside. Det gjennomføres fellesmøter med NAV- kontorene i regionen med formål å synliggjøre enda bedre de muligheter som finnes i regionen.

2. Etablering av Studiesenter

Den relativt lave yrkesdeltakelsen i Verran kan også ha sammenheng med lavt utdanningsnivå. For ufaglærte er det gjerne de fysisk mest belastende jobbene som tilbys, som renhold, assistentstillinger mv. Det kan medføre større fysiske belastninger og større fare for uførhet av den grunn. Tilbud om etter/videreutdanning lokalt for å få formalisert sin kunnskap kan dermed være et tiltak med en viss effekt.

Også opplæring på grunnskolenivå lokalt anses det å være et behov for. Dette kan eventuelt også tilbys via studiesenter.

Både offentlig og privat næringsliv har behov for ansatte med dokumentert realkompetanse. Mange som i dag for eksempel går i assistentstillinger i offentlig sektor, vil kunne få en bedre og mer stabil jobbhverdag om de dokumenterer sin kompetanse gjennom fagutdanning/fagbrev.

Det iverksettes et forprosjekt i samarbeid med nabokommuner med formål å vurdere etablering av et regionalt Studiesenter, tilknyttet den nasjonale paraplyorganisasjonen. I dette arbeidet bør relevante videregående skoler inviteres til deltakelse og samarbeid.

3. Kreativt og mangfoldig næringsliv

Næringslivet i Verran har allerede i dag mange kreative innslag, og må absolutt sies å være mangfoldig. Dette spenner fra de helt små enkeltmannsforetak via landbruksforetak, butikkvirksomhet og til oppdrett og fabrikkvirksomhet. Utleie av arbeidskraft har de seinere åra blitt en betydelig næring med base i Verran.

Samtidig er næringslivet lokalt sårbart i forhold til konjunkturedringer, dette så vi sist med nedleggelsen av Södra Cell i Follafoss i 2012. Selv om det i det tilfellet ble etablert ny tilsvarende virksomhet, ga prosessen et varsko i forhold til ensidig industri som næringsgrunnlag.

Verran har behov for flere bein å stå på, samtidig som eksisterende arbeidsplasser innen industri og foredling utvikles videre.

I samarbeid med lokale næringsforeninger og nabokommuner iverksettes et prosjekt med formål å synliggjøre muligheter for ny næringsutvikling gjennom økt samarbeid og utveksling av kompetanse og ressurser mellom eksisterende og nye bedrifter i regionen.

4. Yrkesdeltakelse og arbeidsplasser for unge kvinner

Ut fra befolknings- og sysselsettingsstatistikk er det særlig arbeidsplasser og næringer som appellerer til unge kvinner det kan være fornuftig å satse på. Dette siden Verran statistisk sett har et "underskudd" av unge voksne kvinner.

I 2013 vil man være svært forsiktig med å kategorisere næringer eller yrker som såkalte "kvinnearbeidsplasser", men med det åpenbare underskudd Verran har av unge kvinner må det søkes å finne næringer og arbeidsplasser som appellerer til denne målgruppen.

Stikkordet blir dermed kreativitet og mangfold- i forhold til type næringer, muligheter for deltidsjobb osv.

En nøkkel for høy yrkesdeltakelse for unge foreldre, er godt tilrettelagte barnehage og SFO-tilbud. I en kommune som Verran der en stor del av arbeidsstokken pendler til jobber i nabokommuner/regionen, er det særs viktig at åpningstider for barnehage og SFO er tilpasset en hverdag der en eller begge foreldre pendler.

5. Felles satsing på tilrettelagte arbeidsplasser, utprøving i andre typer stillinger mv.

Det tas initiativ til en felles satsing på tilrettelagte arbeidsplasser, utprøving mv innenfor de etablerte Vekstbedriftene/arbeidsmarkedsbedriftene. I dette ligger også en vurdering av sammenslåing til en felles Vekstbedrift/arbeidsmarkedsbedrift i regionen.

Formålet med en slik felles satsing er bedre å ivareta brukerne ved at bedriftenes ulike kompetanse og tilbud innen ulike fagområder kan benyttes regionalt.

Disse bedriftene vil bli helt sentrale i arbeidet med å øke andelen yrkesaktive i befolkningen i Verran. Verran har som statistikken viser, store utfordringer med lav yrkesdeltakelse. Det er en klar oppgave å tilrettelegge bedre muligheter for bruk av restarbeidsevne for allerede uføretrygdete og personer som står i fare for å bli uføretrygdet.

Gjennom en felles satsing i Inntrøndelagsregionen der vekst/arbeidsmarkedsbedriftene har en sentral rolle, kan det tilbys meget varierte muligheter når en ser regionen under ett.

6. Aktivitet for arbeidssøkere

Det er en målsetning at alle arbeidssøkere som henvender seg til lokalt NAV-kontor skal tilbys aktivitet/praksisplass med oppstart umiddelbart. Spesielt er det viktig at unge arbeidssøkende ikke blir gående på passive ytelser, men straks kommer i meningsfylt aktivitet. Det er en klar målsetning at andelen personer på passive ytelser skal reduseres vesentlig i planperioden.

Praksisplasser/tiltak tilbys i samarbeid med vekstbedriftene/arbeidsmarkedsbedriftene i regionen, kommunene og næringslivet for øvrig. Det etableres avtaler med aktuelle bedrifter slik at man har en "beredskap" av tiltaksplasser/praksisplasser.

7. Landbruks- og utmarksnæring

Landbruks- og utmarksnæring i Verran skal gis gode rammebetingelser gjennom en aktiv arealbrukspolitikk. I kommuneplanens arealdel er ulike hensyn veid opp mot hverandre, og både landbruks- og utmarksnæring har både muligheter og begrensninger.

En forutsigbar arealbrukspolitikk er en meget viktig rammebetingelse for landbruks- og utmarksnæring i kommunen. Særlig viktig er denne forutsigbarheten for utmarksbeite, det være seg bufe eller reindrift.

Opprettholde produksjonen i landbruket

Det er en klar målsetning at produksjonsomfanget i landbruket i Verran skal opprettholdes i planperioden. Også i Verran ser en og kan også framover forvente en utvikling der antall gårdsbruk blir færre mens produksjonen øker på de gjenværende. Denne utviklingen ser ut til å være en kraftig nasjonal trend.

Landbruksproduksjonen er særs viktig mht lokalt næringsliv, bosetting, miljøverdier og kulturlandskap. Kun med aktiv landbruksdrift kan landskapet beholdes slik vi kjenner det i dag.

Utmarksbeite

Ved inngangen til planperioden er det beiting i utmark med rein, sau og storfe. Spesielt reindrift og sauebeite har lange tradisjoner, og utnytter gode utmarksbeiter. Økt bruk av utmarka til andre formål (vannkraft, vindkraft, hytteutbygging mv) kan ha negative konsekvenser for den tradisjonelle beitebruken. Ofte kan god planlegging, dialog og samarbeid begrense slike skadevirkninger vesentlig.

Gjennom utarbeidet beitebruksplan er muligheter og begrensninger for beiting med husdyr i Verran kartlagt og beskrevet.

Reindriftnæring

Sørsamisk tamreindrift har lange tradisjoner i Verran. Store deler av kommunens areal er definert som reindriftsområde. Reindriften er viktig næringsgrunnlag i hele det sørsamiske området, er en viktig identitetsfaktor for sørsamene og har vært og er en forutsetning for opprettholdelse av sørsamisk språk og kultur.

En forutsigbar arealbrukspolitikk gjennom kommuneplanens arealdel er i tillegg til løpende dialog mellom kommune og næringen et godt virkemiddel for å ivareta reindriftnæringas interesser.

Skogbruk

Verran er en aktiv og tradisjonsrik skogbrukskommune, der trevirke i årtier har blitt videreforedlet bla til papirmasse. Terrengmessig gir skogsdrift i Verran enkelte utfordringer, som dels er søkt oppveid med bygging av skogsveger, dels ved bruk av vinsjutstyr mv. Det er en målsetning å opprettholde en aktiv skogbruksnæring med uttak av lokalt virke for lokal foredling.

Hovedplan for skogsveger gir et bilde på behov for teknisk tilrettelegging for skogbruket i form av vegbygging.

Hyttebygging mv.

Gjennom kommuneplanens arealdel fra 2008 er det lagt til rette for en rekke nye utbygginger av hytter/fritidsboliger både på fjellet og ved sjøen. Ny utbygging av fritidsboliger skal i Verran jfr arealplanen som hovedsak skje i regulerte hyttefelt.

6. Energi og klima

Verran kommune har ikke en egen klima- og energiplan. Kommunens målsetninger innen klima- og energiområdet fastsettes derfor i kommuneplanens samfunnsdel.

Klimagasser- utslipp til luft:

SSB har følgende opplysninger angående utslipp til luft i Verran:

Utslipp til luft (1000 tonn CO ₂ - ekvivalenter)	1991	1995	2000	2005	2008	2009
Alle kilder	16,4	19,9	19	16,7	16,1	15,7
Industri og bergverk - stasjonær forbrenning	1,3	2,5	3,2	0,5	1,3	1,5
Andre næringer - stasjonær forbrenning	0,4	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2
Husholdninger, forbrenning i boliger	0,6	0,7	0,6	0,5	0,4	0,4
Industri og bergverk - prosessutslipp	0	0	0	0	0	0
Jordbruk	6,6	7,1	7,4	7,1	6,2	6
Avfallsdeponigass	1	1	1	0,8	0,7	0,7
Personbiler	3	2,8	2,5	2,4	2,5	2,5
Andre lette kjøretøy	0,5	0,6	0,8	0,7	0,7	0,7
Tunge kjøretøy	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8

SSB avsluttet sin utslippsstatistikk i 2009 da man fant at tallene var for usikre. Det arbeides med en ny og sikrere utslippsstatistikk.

For Verran er landbruket den største leverandør av klimagasser. Videre følger kjøretøyer, og deretter stasjonær forbrenning i industrien.

Oppfylging av kravet fra fylkesplan Trøndelag på en 30 % reduksjon av utslipp innen 2020 sammenlignet med 1991 vil medføre at utslippene for Verran sin del må reduseres ned til 11,48 tusen tonn CO₂- ekvivalenter. Det vurderes som et meget ambisiøst mål sett i lys av tallene over.

Kilder til utslipp av klimagasser er i stor grad bransjer og aktivitet som kommunene ikke har myndighet over. Kommunen kan i all hovedsak kun opptre som tilrettelegger og påvirker i forhold til mer klimavennlige valg, eksempelvis innen transport og industri.

Innen egen drift vil utskifting av eldre bilpark og overgang til nye kjøretøy bidra til reduserte utslipp.

Energibruk:

Generelt kan energibruk til oppvarming forventes redusert med minst 20 % ved gjennomføring av ulike ENØK- tiltak. Verran kommune har innen egen virksomhet gjort mange ENØK- tiltak, og noe gjenstår. Likeledes har industrien i kommunen gjennomført betydelige reduksjoner i energibruk seinere år.

Det er og viktig å pense energibruk over fra forbrenning av fossilt brennstoff til rene energikilder. Tilrettelegging for produksjon av ren energi fra vind, vann og sjø kan dermed være gode tiltak innen energiområdet. Som innkjøper kan Verran kommune kreve ren energi fra våre leverandører.

Overordna målsetninger:

Overordna målsetninger innen klima- og energiområdet for Verran kommune er:

Verran kommune skal være en aktiv påvirker og diskusjonspartner i forhold til reduksjon av utslipp av klimagasser. I egen virksomhet skal lavest mulig utslipp være en faktor ved valg av kjøretøyer i forbindelse med utskifting.

20 % reduksjon av energibruk til oppvarming av kommunal bygningsmasse innen 2020 sammenlignet med 1991

Tiltak:

Det utarbeides en egen klima- og energiplan med tiltaksliste. I energidelen av planen inngår også en vurdering av gruvevarmens potensiale som energikilde i framtida. **Klima- og energiplan vedtas i løpet av 2014.**

7. Samfunnssikkerhet og beredskap

Samfunnssikkerhet og beredskap har et sterkt fokus nasjonalt og regionalt som følge av flere konkrete hendelser. Endra klimatiske forhold framover kan gi større hyppighet av værrelaterte problemstillinger (flom, ras mv) mens forhold som ulykker, terror, sabotasje mv også kan være aktuelle i Verran.

Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS- analyse)

Verran mangler per dato en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS- analyse) jfr forskrift om kommunal beredskapsplikt og sivilbeskyttelsesloven. En helhetlig ROS-analyse skal ligge til grunn for beredskapsplanlegging og øvrig planlegging av kommunal virksomhet. Det er dermed et viktig grunnlagsdokument både for beredskapsplanen og øvrig planlegging.

I forbindelse med rullering av kommuneplanens arealdel vil også helhetlig ROS-analyse være et viktig grunnlagsdokument mht nye tiltak og utbyggingsområder.

Målsetninger samfunnssikkerhet og beredskap:

- Verran kommune skal gjennomføre og utarbeide en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS- analyse) i løpet av 2014.
- Verran kommune skal ha en oppdatert overordnet beredskapsplan til enhver tid. Beredskapsplanen er det viktigste verktøyet for å kunne ivareta akutte hendelser samt avverge fare for liv, helse og materielle verdier.
- Beredskapsplanen skal klarlegge ansvarsfordeling og inneholde oppdaterte varslingslister mv for krisesituasjoner
- Det utarbeides med basis i overordnet beredskapsplan, egne kriseplaner for aktuelle enheter som skoler, barnehage og omsorgstjenestene.

8. Interkommunalt samarbeid

Overordna målsetninger:

- Gjennom interkommunalt samarbeid skal innbyggerne i Verran sikres tjenester av god kvalitet og til en rimelig pris.
- Alle kommunale oppgaver kan i utgangspunktet være helt eller delvis aktuelle for interkommunalt samarbeid. Det skal spesielt vurderes om fag/tjenesteområder som i omfang vurderes som små bør inngå i slike samarbeid
- Verran skal ha en aktiv tilnærming til å kunne tilby tjenester til våre samarbeidskommuner (være vertskommune)
- Verran kommune har som målsetning å tilby felles støttetjenester som post/arkiv og sentralbordfunksjon for de øvrige kommunene i Inn- Trøndelagsregionen.
- Inn-Trøndelagsregionen skal være Verran sitt primære samarbeidsforum, men også andre organiseringer av samarbeid med flere/færre deltakere kan være aktuelle om de ikke kan løses i Inn- Trøndelagsregionen.

Inn- Trøndelagssamarbeidet:

Samarbeidskonstellasjonen Inn- Trøndelagssamarbeidet har følgende vedtak på aktuelle samarbeidsområder i perioden:

INVEST (Inn-Trøndelagsregionen) vil i perioden i større grad tenke helhetlig regional mobilisering og dermed søke fellesløsninger på områder hvor en har kommunale utfordringer med tilstrekkelig kompetanse, kostnadseffektivitet og/eller hvor utfordringen tydelig ikke er begrenset til en enkelt kommune.

Konkrete forslag til samarbeidsområder/utredninger i planperioden 2012- 2016:

- a. Folkehelse (samhandlingsreformen)
  - Miljøretta helsevern
  - Rustjenesten
  - Helsehus
  - Gjeldsrådgivning (NAV)
  - Kommuneoverlege
  - Sykefravær
- b. Støttefunksjoner
  - Post/arkiv
  - Sentralbord
  - IKT
  - Fagprogram
- c. Tekniske tjenester
  - Byggesaker
  - Oppmåling
  - Teknisk drift
- d. Planarbeid
  - Landbruk
  - Miljø (strandsone)
  - Næring(strategi/areal)
- e. Arbeidsmarkedsbedrifter/tiltaksarbeid

I tillegg skal samarbeidet være åpen for andre samarbeid på grunnlag av løpende vurderinger i administrativ/politisk styringsgruppe.

Kommunestyret i Verran sluttet seg til ovenstående strategi for samarbeidet i vedtak av 13.12.2012.

9. Verran 2020- tre scenarioer

9.1 Scenario 1: Større og mer robuste kommuner- kommunesammenslåing

Høyre/FrP- regjeringen har i sin regjeringserklæring av 07.10.2013 et mål om større og mer robuste kommuner. I nevnte erklæring heter det:

Regjeringen vil gjennomføre en kommunereform, hvor det sørges for at nødvendige vedtak blir fattet i perioden, jf samarbeidsavtalen. En mer robust kommunestruktur vil sikre mer kompetanse og større faglighet i den enkelte kommune. Det vil være en fordel for eksempel i vanskelige barnevernssaker, for ressurskrevende tjenester og for en bedre ledelse og utvikling av omsorgs- og utdanningstjenestene. Regjeringen vil invitere partiene i Stortinget til drøftelser om prosessen. Regjeringen vil foreta en gjennomgang av oppgavene til fylkeskommunene, fylkesmennene og staten med sikte på å gi mer makt og myndighet til mer robuste kommuner.

For Verran sin del vil trolig en eventuell kommunesammenslåing komme i retning Steinkjer/Inn-Trøndelag. Samtidig vil det være naturlig å vurdere en justering av kommunegrense der ytre del av kommunen (Verrabotn- området) overføres til Rissa kommune. Dette området tilhører på mange måter nabokommunen allerede i dag.

Per i dag er konsekvensene og rammene for en eventuell storkommune i Inn- Trøndelag høyst usikre. For å kunne ha et grunnlag for å vurdere dette scenario, vurderes det som riktig å ta initiativ til en utredning av hvilke rammer og muligheter en slik storkommune vil ha.

Det eksisterer allerede i dag svært mange samarbeidsområder med andre kommuner, både innenfor Inn- Trøndelag og med flere/færre kommuner. Etter hvert som det kommer stadig flere samarbeidsområder, vil spørsmålet om tettere formalisering i retning kommunesammenslåing komme opp.

Tiltak:

Utrede rammebetingelser, muligheter og begrensninger for Inn- Trøndelag kommune bestående av Verran, Steinkjer og Inderøy, evt også Snåsa. En utredning er avhengig av at også de øvrige kommunene ønsker dette.

9.2 Scenario 2: Tettere samarbeid med nabokommuner og regioner- samarbeidsalternativet

Et annet scenario kan være et tettere samarbeid med nabokommuner og regioner. Mange samarbeidsområder er etablert allerede i dag, og med ulike organisasjonsformer (IKS, vertskommune, vertskommune med felles folkevalgt nemnd, tjenestekjøp).

Strategien i Inn- Trøndelagsregionen³ peker på dette scenario som ønsket og naturlig utvikling, jfr vedtak om aktuelle samarbeidsområder i planperioden. Økt samarbeid innen Inn- Trøndelagsregionen er den strategien kommunestyret har sluttet seg til gjennom vedtak i desember 2012. I samarbeidsstrategien ligger også at samarbeidet skal bli mer formalisert og langsiktig, jfr formuleringen:

INVEST skal i perioden bevege seg mot et mer forpliktende strategisk samarbeid basert på langsiktige relasjoner mellom stabile partnere.

Dette scenario kan også bety nytt og tett samarbeid også med andre kommuner og regioner enn Inn- Trøndelagsregionen.

Ved tettere samarbeid i Inn- Trøndelagsregionen og også med andre kommuner og regioner, er organiseringen av samarbeidet nøkkelen til hvilken virkning det stadig mer omfattende samarbeidet får for demokrati og lokal styring. Allerede har en gjort seg erfaringer med at eksempelvis interkommunale selskaper (IKS) flytter makt og myndighet fra folkevalgte organer til valgte styrever. Lokalt kommunestyre har eksempelvis liten innflytelse på den daglige driften av et IKS, utover å utøve eiermakt i generalforsamling.

Kommunestyret i Verran har sluttet seg til styringsdokumentet for INVEST- samarbeidet 2012-2016. Av dette framgår at den primære organisasjonsmodellen for samarbeidsløsninger i regionen skal være vertskommunesamarbeid (kommunelovens § 27). Denne organisasjonsmodellen medfører at det er vertskommunens politiske og administrative organer som styrer den aktuelle tjenestens prioriteringer og utvikling.

En alternativ modell for organisering er vertskommunemodell med felles folkevalgt nemnd (kommunelovens § 28c). For enkelte aktuelle samarbeidsområder med et større innslag av politisk skjønnsutøvelse, bør en slik organisering være aktuell. Eksempelvis kan dette gjelde innen plan/byggesak samt landbruk/miljø. Med felles folkevalgt nemnd som er delegert avgjørelsesmyndighet fra deltakerkommunene, vil deltakerkommunene også være politisk representert når avgjørelser tas.

I scenarioet med økt samarbeid bør Verran kommune ha en aktiv tilnærming til å være vertskommune for tjenester for andre kommuner. Dette vil være helt sentralt for å kunne opprettholde lokale fagmiljøer og viktige arbeidsplasser for lokalsamfunnet.

---

³ "Bærekraftige kommuner i en attraktiv region" Styringsdokument for INVEST -samarbeidet 2012 – 2016 vedtatt av Verran kommunestyre 13.12.12

Tiltak:

Prioritere og forsere utredninger av nye samarbeidsområder jfr vedtak i Inn-Trøndelagsregionen

Være en aktiv tilbyder av tjenester innen Inn- Trøndelagssamarbeidet

Verran kommune har som målsetning å tilby felles støttetjenester som post/arkiv og sentralbordfunksjon for de øvrige kommunene i Inn- Trøndelagsregionen

9.3 Scenario 3: Generalistkommunen

Dette alternativet medfører en reversering av aktuelle samarbeidsområder, der Verran "tar heim" tjenester som er gjenstand for samarbeid i dag. Eksempelvis brannvesen, økonomi, lønn/personal, skatteoppkrever.

Alternativet vil ha store utfordringer når det kommer til kommunal drift og økonomi. Dette vil både gjelde de stadig sterkere kvalitets- og dokumentasjonskrav og økte kostnader. Det vil være problematisk å på kort sikt bygge opp nødvendig kompetanse og kvalitet til å håndtere alle disse tjenestene i egenregi.

Det vurderes som ikke realistisk å i særlig grad reversere de samarbeid som er oppe og går, og scenarioet vurderes som en lite aktuell tilnærming til framtidige utfordringer.

Vedlegg

Muligheter og utfordringer knyttet til folketallsutviklingen.

Fra folkemøte 2012

MULIGHETER/FORTRINN	UTFORDRINGER
Nærhet til natur-sjø-fjell	Langstrakt kommune, avstandsulemper
Gjennomsiktig samfunn- folk bryr seg, lettere å komme i kontakt med beslutningstakere	Mangler arbeidsplasser til to i familien
Billige hus og tomter, store tomter	Vei/kommunikasjon/transport
Industritradisjon- arbeidsplasser	For lite boliger
Geografisk plassering	Barnehager og skoler i grendene- barnetall
Trygt oppvekstmiljø	Infrastruktur/tilbud i grendene
Ei tim te byn	Få "kvinnearbeidsplasser"- ensidig næringsstruktur
Kulturliv, mange lag og foreninger	Kompetansesarbeidsplasser for høyt utdanna (kvinner) mangler
Godt helsetilbud	Omdømme- ennå noe å hente
JA- kommune	Hva er oppfatninga av Verran utenfor kommunen?
	Beholde gamle folk i grendene
	Lave boligpriser- for liten bytteverdi og for lavt pantegrunnlag
	Føle seg velkommen
	Internett- manglende bredbåndstilbud
	Geografisk plassering- for dårlig til å fortelle hvor god plasseringen er
	Gjennomsiktig samfunn
	For lite arbeidskraft
	Landbruk: tynt produsentmiljø desimerer næringa
	Barnehagedekning der ungene er
	Attraktive leiligheter (seniorboliger) mangler
	"Fraksjonering" internt i grendene og i kommunen totalt sett
	Manglende VI-følelse
	Amazonas (Sagabekken) Gamle kommunegrenser lever fortsatt